

Prof. dr hab. Halina Pelcowa
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
w Lublinie

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgr Kamili Sujkowskiej
pt. *Regionalizmy leksykalne w języku mieszkańców Przemyśla*
napisanej pod kierunkiem naukowym prof. dr hab. Haliny Karaś
Uniwersytet Warszawski, Wydział Polonistyki,
Warszawa 2023, stron 414.

Rozprawa doktorska mgr Kamili Sujkowskiej pt. *Regionalizmy leksykalne w języku mieszkańców Przemyśla*, przygotowana na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego pod kierunkiem naukowym prof. dr hab. Haliny Karaś, jest interesującym studium dialektologicznym, usytuowanym metodologicznie w nurcie aktualnych badań regionalnych, ukierunkowanych socjolingwistycznie i tożsamościowo.

Monografia składająca się z części teoretycznej, materiałowo-analitycznej, wstępu, podsumowania, bibliografii i rozbudowanego aneksu z bogatym słownikiem regionalizmów, wpisuje się w obraz językowo-kulturowy Przemyśla i okolic jako terenu ważnego dialektologicznie, ale niewystarczająco do tej opracowanego. Jest oparta na materiale zebrany przez Doktorantkę z rozwagą metodologiczną i wyczuciem specyfiki regionu.

Celem badania było pozyskanie odpowiedzi od rdzennych mieszkańców Przemyśla, z uwzględnieniem wieku i wykształcenia, a podstawę materiałową stanowiły trzy typy danych.

1) Dane ankietowe zbierane metodą kwestionariuszową, z włączeniem informacji etnograficznych, kulturowych i obyczajowych, przeprowadzone drogą wywiadów terenowych i internetowych na podstawie ankiety z pytaniami zamkniętymi i otwartymi oraz ilustracjami desygnatów. Część słownictwa udało się Doktorantce zdobyć w trakcie przeprowadzania tzw. wywiadów kontrolowanych, a dotyczyły one przeważnie leksemów z konkretnych dziedzin, kręgów tematycznych, pozyskiwanych głównie od osób z najstarszej grupy wiekowej.

2) Prasa lokalna, w tym: przemyska wersja dziennika „Nowiny” w wersji cyfrowej na portalu Nowiny24.pl, przemyska wersja tygodnika „Życie Podkarpackie” w wersji cyfrowej na portalu Życie.pl, strona Portal Przemyski, portal Przemysł Nasze Miasto, dział dla przemyslan na Forum Gazeta, strona Ogłoszenia Przemysł.

3) Słowniki języka polskiego dawne i współczesne, słowniki regionalne i gwarowe.

Część teoretyczna pracy składa się z dwóch części. Obszarem badawczym jest Przemysł i okoliczne miejscowości, których szczegółowa charakterystyka, z uwzględnieniem historii, położenia geograficznego, środowiska przyrodniczego, walorów turystycznych oraz struktury ludności, została przedstawiona w rozdziale pierwszym pt. *Sytuacja językowa w Przemysłu – dawniej i dziś*, rozdział drugi pt. *Zagadnienia teoretyczne* obejmuje metodologię badań nad regionalizmami i opis materiału badawczego. Część analityczno-badawcza rozprawy (*Charakterystyka jakościowa i ilościowa regionalizmów przemyskich*) składa się z sześciu podrozdziałów i przynosi charakterystykę jakościową i ilościową zebranego przez Doktorantkę słownictwa regionalnego, budując obraz leksykograficzno-semantyczny z odwołaniem do grup pokoleniowych oraz genezy, geografii i wartości ekspresywnej regionalizmów.

Teoretyczna część pracy, zawierająca dane przyjęzykowe i szczegółowy stan badań, jest obszerna i oparta na bogatym korpusie kompetentnie wybranej i cytowanej literatury przedmiotu, z uwzględnieniem praktycznych aspektów badań regionalnych. Materiał źródłowy jest samodzielnie zebrany przez Doktorantkę, a zatem w pełni wiarygodny i pozwalający śledzić nie tylko rozwój poszczególnych kategorii semantycznych, ale także ich usystematyzowanie z wykorzystaniem parametrów socjolingwistycznych. Zbiór zawiera 832 jednostki leksykalne, zebrane od 1009 osób z pięciu grup wiekowych przy pomocy tematycznego kwestionariusza, dostępnego w Internecie oraz w formie papierowej w bezpośrednich wywiadach terenowych. Badaniami objęto osoby z różnych grup pokoleniowych (I grupa – 13–19 lat; II grupa – 20–30 lat; III grupa – 31–45 lat; IV grupa – 46–59 lat; V grupa – 60+), zarówno uczniów, studentów, jak i osoby pracujące w różnych zawodach i o różnym typie wykształcenia.

Interpretacji poddano jednostki językowe, wyekscerpowane z trzech rodzajów źródeł, umiejętnie łącząc dane systemowe, tekstowe i ankietowe, składające się na całościowy obraz leksykalnego regionalizmu przemyskiego, rozumianego jako „każdy element słownikowy (wyraz lub frazeologizm, inna niż w polszczyźnie ogólnej jego postać formalna, jego odmienne znaczenie) o nieogólnopolskim zasięgu ograniczonym jednak nie tylko do

Przemyśla” (rozdział 2, s. 54), który występuje w języku różnych warstw społecznych. Definicja ta jest pochodną badań nad polszczyzną regionalną i ustaleń Stanisława Dubisza, Haliny Karaś, Bogusława Wyderki, Kwiryny Handke, Moniki Szymańskiej, oraz wykładnią koncepcji Anny Piotrowicz, według której „regionalizm leksykalny jest to wyraz spoza współczesnego języka ogólnopolskiego, powszechnie znany w danym regionie, także inteligencji, jednakże nie zawsze ograniczony wyłącznie do tego regionu” (Anna Piotrowicz, *Typy regionalizmów leksykalnych*, Poznań 1991, s. 21). Doktorantka wykorzystuje także teoretyczne prace z zakresu historii badań nad regionalizmem (m. in.: Wojciecha Rzepki, Kazimierza Sikory, Agnieszki Piotrowskiej-Wojaczyk), problemów metodologiczno-teoretycznych polszczyzny regionalnej (m. in.: Haliny Karaś, Małgorzaty Witaszek-Samborskiej, Anny Piotrowicz, Sylwii Pręcerek-Kisielak, Renaty Przybylskiej, Donaty Ochmann, Bogusława Dunaja, Mirosławy Mycawki), kwalifikowania regionalizmów i ich stosunku do kolokwializmów i gwaryzmów oraz powiązania dialektologii z innymi dziedzinami naukowymi (m. in.: Kwiryny Handke, Janusza Riegera, Ewy Dzięgieł, Józefa Kaśia, Kazimierza Sikory, Haliny Pelcowej, Ewy Rzetelskiej-Feleszko), oraz tendencji rozwojowych regionalnych odmian polszczyzny (m. in.: Mariana Kucalę, Haliny Kurek, Danuty Bieńkowskiej, Elżbiety Umińskiej-Tytoń, Renaty Kucharzyk, Józefa Kaśia, Haliny Pelcowej, Kariny Szymańskiej-Galińskiej).

Wykscerpowany materiał badawczy został przefiltrowany przez kilka rodzajów źródeł z zakresu współczesnej polszczyzny ogólnej (*Uniwersalny słownik języka polskiego* pod red. Stanisława Dubisza i *Wielki słownik języka polskiego PAN* pod red. Piotra Żmigrodzkiego), polszczyzny historycznej (*Słownik języka polskiego* Samuela Bogumiła Lindego; *Słownik języka polskiego* opr. przez Aleksandra Zdanowicza i in.; *Słownik języka polskiego* Jana Karłowicza, Adama Antoniego Kryńskiego i Władysława Niedźwiedzkiego; *Słownik języka polskiego* pod red. Witolda Doroszewskiego), polszczyzny regionalnej (*Polszczyzna Lwowa i Kresów południowo-wschodnich do 1939 roku* Zofii Kurzowej; *Bałak lwowski. Mowa przedwojennego Lwowa* Stanisława Domagalskiego; *Powiedziane po krakowsku. Słownik regionalizmów krakowskich* pod red. Donaty Ochmann i Renaty Przybylskiej oraz słownik regionalizmów krośnieńskich zawarty w artykule *O regionalizmach leksykalnych w języku Krosna i okolic* Kazimierza Sikory i Moniki Bielak) i gwarowej (*Słownik gwar polskich PAN* i kartoteka dostępna on-line; *Słownik gwar polskich* Jana Karłowicza; *Słownik gwar małopolskich* pod red. Jadwigi Wronicz; *Gwara Bugaja na Pogórze* Haliny Karaś; *Słownik gwar Lubelszczyzny* Haliny Pelcowej; *Słownik gwary*

lasowiackiej Kamienia i okolicy na Rzeszowszczyźnie Jana Kutyły), a także poddany próbie etymologicznej, z wykorzystaniem słowników Aleksandra Brücknera, Franciszka Sławskiego, Andrzeja Bańkowskiego, Wiesława Borysia. Wydobyte w ten sposób wartości regionalizmów zostały opisane w części analitycznej rozprawy, a także w obszernym aneksie (o czym w dalszej części recenzji).

Niezwykle bogata i obszerna jest strona dokumentacyjno-interpretacyjna, z ujęciem kulturowej i językowej przestrzeni w kontekście wartości i tożsamości regionalnej, przekładającej się na perfekcyjnie zaplanowany scenariusz badań i właściwie posegregowany materiał badawczy, opisowo i graficznie zinterpretowany w rozdziale trzecim *Charakterystyka jakościowa i ilościowa regionalizmów przemyskich* (z podrozdziałami: 3.1. *Charakterystyka ilościowa badanego słownictwa i jego dokumentacja leksykograficzna*; 3.2. *Zasięg terytorialny analizowanej leksyki*; 3.3. *Kręgi tematyczne badanej leksyki*; 3.4. *Zróźnicowanie pokoleniowe znajomości wybranych regionalizmów i ich frekwencja*; 3.5. *Geneza badanych regionalizmów*; 3.6. *Słownictwo neutralne i nacechowane ekspresywnie*) oraz w *Aneksie* ze szczegółowymi portretami regionalizmów leksykalnych.

Badania, stanowiące podstawę analiz, były przeprowadzane dwuetapowo i nakierowane na całościowy obraz regionalizmu i wydobyte wspólnej „bazy doświadczeniowej” mieszkańców regionu, ze wskazaniem na dane językowe i przyjęzykowe, w tym uwikłania historyczne, kulturowe, obyczajowe i społeczne. Taka forma eksploracji, z ponawianą próbą wydobywania najgłębszych pokładów specyfikacji regionalnej językowej i kulturowej, może być w obecnej rzeczywistości cywilizacyjno-społecznej wzorem dla podobnych badań na innych obszarach.

Dane ankietowe, zweryfikowane poprzez kwerendy leksykalne w słownikach gwarowych, słownikach regionalizmów, słownikach polszczyzny ogólnej dawnych i współczesnych, a także w cyfrowych wydaniach prasy i lokalnych forach internetowych, zostały połączone z materiałem pozyskanym za pomocą opracowanego przez Doktorantkę kwestionariusza i wywiadów, z uwzględnieniem parametrów socjolingwistycznych. To pozwoliło na sformułowanie wniosku dotyczącego wysokiej oceny specyfiki języka używanego w Przemyślu oraz zwiększającej się wraz z wiekiem mieszkańców ogólnej świadomości językowej. Podstawa porównawcza jest bogata i zarazem tak pomyślana, by mogła dać odpowiedź na pytania dotyczące zasięgu badanych regionalizmów, ich charakteru, nacechowania, etymologii, chronologii itp. Konfrontując zebrany materiał leksykalny ze źródłami leksykograficznymi, Doktorantka zastosowała bogate spectrum kryteriów, w tym:

dyferencyjne, semantyczne, formalne, stylistyczne, frekwencyjne, diachroniczne, dialektalne, kontaktowe, a także kwalifikatory chronologiczne i geograficzne. Łącząc aspekt synchroniczny z diachronicznym, przybliżyła obraz współczesnego stanu języka mieszkańców Przemyśla wraz z odnotowaniem wpływów, które kształtowały go w ciągu minionych lat. Jak przyznaje w części metodologicznej pracy, podstawą jej badań jest aspekt dialektologiczny z wykorzystaniem metody obserwacji uczestniczącej, kwestionariuszy oraz wywiadów kontrolowanych, ale to nie przeszkadza w łączeniu metod badań dialektologicznych z parametrami socjolingwistycznymi. Zabieg ten w przełożeniu na wartość językową i kulturową regionalizmów leksykalnych jako wykładników tożsamości miejsca i czasu, wpisanych w przestrzeń Polski południowo-wschodniej, pozwolił na wydzielenie kilku grup leksykalnych regionalizmów przemyskich:

- 1) regionalizmy o najszerszym zasięgu, obejmujące duże obszary, często dwu lub więcej dialektów i stanowiące 16,3 % zasobu słownikowego, np.: *akuratny, bałabuchy, bełtać, cudować, dokucznik, drapaka, frasować się, gorąc, kucza, kutia, kuzyn, łyaskać się, majdać, makownik, maścić, najduch, naobkoło, pazucha, pluskiewka, płytki (talerz), sagan, strachać się, swach, swacha, sznurówka, telepać się, turbować się*;
- 2) regionalizmy wspólne dla Małopolski i Kresów południowych, stanowiące 10,3 % zasobu leksykalnego, np.: *baciar, bałakać, bambetel, chabanina, chachar, hajdamak, kutia, plewić, studzienina, zapaćkać, zaprażka*;
- 3) regionalizmy o szerokim zasięgu małopolskim, tj. obejmującym całą Małopolskę lub znaczną jej część, ale niewystępujące na Kresach (20% zasobu regionalnego), np.: *andruit, balaski, beretka, centuś, certolić się, cukier mączka, cumelek, kremówka, przyfasolić, śmierdziuch, śmierdziuchy, zastrugać, zipieć*;
- 4) regionalizmy o zasięgu wspólnym z Kresami południowymi, ale nienotowane w gwarach małopolskich (8,3% zasobu leksykalnego), np.: *bodak, cyferblat, hamać, hołodryga, hrymac, kałapućkać, pacan, paniaga, zabudźko, zachamanić, zielepuchy, zolić*;
- 5) regionalizmy o zasięgu ograniczonym do Małopolski południowo-wschodniej lub najbliższych okolic Przemyśla (2,3 % wszystkich regionalizmów), np.: *baciarzyć, baciarować, mękoła, kwasówka, proza, purkać*;
- 6) wyrazy obcego pochodzenia (16,8 %), głównie ukrainizmy, germanizmy, ale też zapożyczenia z języka francuskiego, czeskiego, jidysz

Dodatkową grupę (18,4%) stanowią regionalizmy, które nie mają udokumentowanego poświadczenia w materiale słownikowym, np.: *bajcur, bajer, bamboryło, brecht, brechtać*,

ceglówka, chabaj, ciumek, czerwcówka, czort łabaty, dziad do jedzenia, fyrdać, iść na gielajzę, głodne jedzenie, kitrać, kocie portki, kocopoły, kradziej, przymuł, sopla, szpicofrajerki, szyszka, śmiechawa, wiochman, zbabczały.

Śledząc tę wnikliwą i drobiazgową analizę regionalizmów przemyskich pod kątem geograficznym i ilościowym, warto jednak zwrócić uwagę na przypisaną im kwalifikację regionalną i nieco ją zweryfikować. Niepokój budzi m. in. zakwalifikowanie analizowanych nazw do dwóch lub nawet trzech kategorii regionalnych, często o wykluczającym się zasięgu geograficznym (por. *łyskać się, chabanina, kutia, omasta, omaścić, turbować się, beretka* i inne), np. *beretka* występuje zarówno wśród regionalizmów nieznanymi polszczyźnie kresowej (grupa 3.), jak i w grupie regionalizmów o zasięgu małopolskim i kresowym (grupa 2.). Z kolei wyraz *szpic* ‘czubek na choinkę’ ma szerszy zasięg regionalny (por. SGL X: 404), a inne słowa, np. *czerwcówka, sopla, szyszka*, uznane przez Doktorantkę za nienotowane w źródłach, są poświadczone w *Słowniku gwar Lubelszczyzny* (SGL X: 105, 404; XI: 315). Ten fragment analiz wymaga doprecyzowania.

Kolejny etap analiz dotyczy specyfikacji tematycznej słownictwa regionalnego (3.3. *Kręgi tematyczne badanej leksyki*). Jest to ważny obszar dociekań skupiony na zbadaniu regionalizmów przemyskich pod kątem ich przynależności tematycznej, porównany z leksyką regionalną Poznania, Bydgoszczy, Krakowa i słownictwem współnoodmianowym. Doktorantka wykorzystuje sprawdzoną metodologię Andrzeja Markowskiego i ustalenia Barbary Batko-Tokarz, stosując schemat antropocentryczny oparty na dychotomii: JA WOBEC SIEBIE I JA WOBEC TEGO, CO POZA MNĄ, co pozwala na wydzielenie pięćdziesięciu pól tematycznych, z jednoczesną możliwością przyporządkowania jednego leksemu do kilku pól semantycznych. Podobnie, jak przy poświadczeniach liczbowych, najlepiej zachowana grupa regionalizmów sytuuje się w polach tematycznych: Jedzenie i jego przyrządzanie. Zachowania i postępowanie. Działanie ciała, zmysły, choroba. Charakter człowieka i jego cechy. Uczucia, emocje i ich oceny, a najślabszą grupę stanowi słownictwo z zakresu kultury duchowej, czasu, przestrzeni, meteorologii i stosunków ogólnospołecznych. W pięciu grupach (Literatura. Teatr i film. Nauka. Malarstwo i rzeźba. Niebo i gwiazdy) nie został odnotowany żaden leksem.

W dalszej części rozważań grupa wybranych regionalizmów (*strugaczka, kłótełka, łucznik, rysik, szczyпки, śmierdziuchy, sztangiel, tarko, taczki, andrut, pizinger, zazułka, głuchman, kabaryna, trybuszon, głodne jedzenie, jurgać, katulkać, lenić się, meszty, liberka, pele-mele, ser zgliwiały, iść na skok, sztemp, wartować, zbabczały, podlewaczka, jarzyniak,*

polares, plaskanka, bałabuch, bina, bodak) stała się podstawą określenia specyfikacji pokoleniowej, której wartości zostały przedstawione opisowo i na rycinach, pokazując stan żywotności danej formy u osób w czterech grupach wiekowych, ze zbiorczym zestawieniem na rycinie 12, potwierdzającej, że formy te należą do czynnego zasobu językowego przemyslan.

Wychodząc z założenia, że źródłem regionalizmów jest polszczyzna dawna, a także gwary ludowe i zapożyczenia z języków obcych, w kolejnej części rozdziału trzeciego (3.5. *Geneza badanych regionalizmów*), Doktorantka konfrontuje zebrany materiał leksykalny z danymi ze słowników etymologicznych, polszczyzny ogólnej i słownika polszczyzny południowokresowej, dochodząc do wniosku, że regionalizmy przemyskie są odzwierciedleniem dziejów miasta oraz dawnych i współczesnych kontaktów językowych.

W części szóstej rozdziału trzeciego (3.6. *Słownictwo neutralne i nacechowane ekspresywnie*) mgr Kamila Sujkowska zwraca uwagę na wartości ekspresywne regionalizmów, a bazując na ustaleniach teoretycznych Stanisława Grabiasa, Teresy Skubalanki, Władysława Lubasia, Artura Rejtera, Anny Kosteckiej-Sadowej, Renaty Kucharzyk, Józefa Kąsia, Anny Kowalskiej, wydziela grupę 421 ekspresywizmów stanowiących ponad 50% całego zbioru regionalnego i tworzących trwałą część zasobu leksykalnego użytkowników języka, z dominacją zdrobnień i leksemów nacechowanych negatywnie, a odnoszących się do ludzi, ich zachowań, cech fizycznych i psychicznych.

Biorąc pod uwagę całościowy obraz słownictwa przedstawionego w rozdziale trzecim, należy stwierdzić, że materiał jest trafnie przypisany do poszczególnych kręgów tematycznych, z wyeksponowaniem w formie tabel, wykresów, diagramów, co pozwala na pełną i dogłębną analizę badanego słownictwa z różnych punktów widzenia. Regionalizmy leksykalne zostały też poddane analizie pod kątem ich miejsca w systemie językowym czterech grup pokoleniowych mieszkańców Przemyśla, dając w miarę pełną charakterystykę sposobu porozumiewania się mieszkańców między sobą. Ze szczegółowych analiz i zestawień poszczególnych grup słownictwa przemyskiego wynika, że zdecydowana większość wyrazów regionalnych, szczególnie z zakresu pożywienia i przedmiotów codziennego użytku, jest bardzo dobrze zachowana u wszystkich informatorów, co świadczy o wysokiej świadomości mieszkańców i dumy z odrębności językowych własnego regionu. Warto też zwrócić uwagę, że żywotność wielu słów jest większa niż w innych częściach Małopolski, np. *bodak, omasta, łyskać się* powszechne są w okolicach Przemyśla we wszystkich grupach pokoleniowych. W innych regionach występują w gwarach i są znane wyłącznie najstarszym mieszkańcom wsi.

Należy w pełni zgodzić się ze słowami Doktorantki, że „regionalna odmiana polszczyzny przemyskiej jest na tyle specyficzna, iż nie można jej pominąć w ogólnym oglądzie regionalizmów, ani w sposób jednoznaczny włączyć do zasobu słownictwa kresowego czy małopolskiego. Domaga się ona podkreślenia swojej unikatowości i wyodrębnienia jej na tle języka ogólnego” (Zakończenie, s. 194).

Rozprawę doktorską mgr Kamili Sujkowskiej zamyka *Słownik regionalizmów*, zamieszczony w *Aneksie*. Ta część monografii zasługuje na dodatkową uwagę. Stanowi bowiem kolejny istotny segment rozprawy doktorskiej, a nie tylko dodatek czy uzupełnienie, jak wynika z definicji słowa *aneks*. Zawiera metryczki 832 regionalizmów przemyskich z bogatą obudową semantyczną, geograficzną, etymologiczną. Artykuł składa się z wyrazu hasłowego, definicji, ogólnopolskich odpowiedników wyrazu lub wyrażenia, przykładu użycia wraz z jego lokalizacją, informacji dotyczących użycia wyrazu hasłowego w słownikach języka polskiego dawnych i współczesnych oraz słownikach regionalnych i gwarowych, z zastosowaniem kwalifikatorów, odsyłaczy, przykładowych ilustracji oraz wskazania na rodzaj i źródło informacji. Mamy uporządkowany i klarownie przedstawiony obraz przestrzeni regionalnej Przemysła i okolic zamknięty w słowach i ich wykładnikach kulturowych, społecznych i obyczajowych, dopełniony lokalnymi nazwami topograficznymi. Zabrakło jednak szerszych kontekstów wydobytych z wypowiedzi mieszkańców i w tym zakresie należy wzmocnić portrety językowe regionalizmów, a także wypełnić pojawiający się przy niektórych hasłach pusty kwalifikator graficzny i dodać sygnowane nim treści (dotyczy to m. in. form *jaśka* ‘rodzaj fasoli’, *joj* ‘oj, ojej’, a także lokalnych nazw topograficznych i regionalizmów gramatycznych).

Niezaprzeczalnym atutem pracy, obok wartości naukowej i poznawczej, jest jej niepowtarzalność i oryginalność, a także bogactwo zgromadzonego materiału badawczego. Jest to pierwsze w pełni wyczerpujące opracowanie regionalizmów przemyskich, oparte na autentycznym materiale oraz oddającym istotę miejsca i czasu zgodnie z Konwencją UNESCO 2003 w sprawie niematerialnego dziedzictwa kulturowego, w tym języka jako nośnika dziedzictwa i tradycji regionalnych. Lokalne i regionalne dziedzictwo językowe, wpisuje się w realizację funkcji tożsamościowej oraz działań ochronnych i zabezpieczających jako szacunku dla szczególnego rodzaju tożsamości miejsca, czasu oraz uniwersalnych wartości dziedzicznych i przekazywanych pokoleniowo. I ten aspekt Doktorantka w pełni wydobyła. Do zamieszczonych we wstępie słów: „Uchronienie odmiany polszczyzny charakterystycznej dla mieszkańców Przemysła stało się moją misją, a ogromny życzliwy

odzew na moje działania uświadomił mi, że obrałam właściwy kierunek” (Wstęp, s. 9), należy dodać, że mgr Kamila Sujkowska nie tylko wydobyła i zinterpretowała regionalizmy swojego miasta, ale także stworzyła płaszczyznę porównawczą dla szerszych badań regionalnych miast Polski południowo-wschodniej. Przemyśl to miasto pogranicza z wielokulturowością zamkniętą w języku, a podjęte badania wypełniają nie tylko lukę w znajomości dziedzictwa językowego tego wyjątkowego skrawka przestrzeni Polski południowo-wschodniej, ale otwierają drogę do porównawczego spojrzenia na językowo-kulturową przestrzeń regionalną.

Praca powinna być opublikowana. Zamknięte w niej regionalizmy leksykalne stanowią wartość wyjątkową nie tylko w odniesieniu do regionu i jego dziedzictwa kulturowego, ale także dla szerszego obszaru języka polskiego. Autorka wypełnia lukę na mapie dialektologicznej Polski, wpisując się zarówno we współczesne tendencje globalizacyjne, jak i w koncepcję „małej ojczyzny”, z podkreśleniem regionalnej i lokalnej identyfikacji. Drobne uwagi, wskazane wcześniej, a także uchybienia natury bardziej technicznej niż merytorycznej (np. literówki, podwójne odstępy między akapitami), są łatwe do usunięcia lub uzupełnienia i nie umniejszają wartości rozprawy doktorskiej, którą oceniam bardzo wysoko. Jest opracowaniem spójnym metodologicznie, opartym na wiarygodnym materiale egzemplifikacyjnym, przygotowanym ze znajomością nie tylko założeń teoretycznych, ale też domeny praktycznej badań, z drobiazgowo zaznaczonym miejscem każdego elementu, oraz trafnie zebraną i wykorzystaną literaturą przedmiotu. Założone tezy są rzetelnie udokumentowane, a praca napisana jest językiem poprawnym, opatrzona właściwie stosowanym aparatem naukowym, przejrzysta i logiczna kompozycyjnie, o wyraźnie rozczłonkowanej budowie, sprawnie segmentującej bogaty materiał badawczy. Tematykę i metodologię opisu Doktorantka wkomponowała w nurt rozważań dialektologicznych, socjolingwistycznych i aksjologicznych, opartych na sprawdzonej podstawie metodologicznej i bogatym materiale.

Konkluzja

Pani mgr Kamila Sujkowska przygotowała rozprawę wartościową poznawczo. Zawartość treściowa i koncepcyjna pracy wskazują na dużą kompetencję metodologiczną Doktorantki, swobodnie poruszającej się w gąszczu skomplikowanej materii językowej oraz bogatej literatury przedmiotu, a także umiejętnie i z pokorą wykorzystującej wiedzę i osiągnięcia poprzedników. Podjęła temat mało zbadany i niełatwy do interpretacji, ale ważny społecznie i tożsamościowo, spełniający rolę ochrony i zachowania dziedzictwa

wyjątkowego, zamkniętego w języku i jego regionalnych odmianach. W bardzo sugestywny sposób dowartościowała piękny skrawek Polski południowo-wschodniej i zrobiła to z prawdziwą pasją, spajając umiejętnie wiedzę naukową z miłością do własnego regionu.

Podsumowując, stwierdzam, że przedłożona mi do oceny rozprawa doktorska Pani mgr Kamili Sujkowskiej pt. *Regionalizmy leksykalne w języku mieszkańców Przemyśla*, spełnia wymogi określone w art. 13 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule z zakresu sztuki (Dz. U. z 2003 r. Nr 65, poz. 595; z późn. zm.), tzn. stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego i wskazuje, że Doktorantka posiada umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. W związku z tym wnioskuję z pełnym przekonaniem o przyjęcie rozprawy doktorskiej mgr Kamili Sujkowskiej i dopuszczenie Autorki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

/prof. dr hab. Halina Pelcowa/

Lublin, 3 kwietnia 2023 roku